

CATALANA

REVISTA

Any V

Barcelona 28 de Febrer de 1922

Núm. 113

D'ORTOGRAFÍA, ALTRA VEGADA

Fa un quant temps que torna a parlar-se de les nostres diferències ortogràfiques y fins últimament en un diari d'aquesta ciutat s'ha tornat a abogar per la total unificació, excitant a uns y altres perque s'avinguin ò, més ben dit, als uns perque adoptin lo dels altres.

Reconexèm, la bona intenció ab que s'escriuen aquestes coses, però es evident que moltes vegades no són més qu'expressió d'un bon desig sens partir d'una base sòlida ni d'un verdader conexement de la qüestió.

Nosaltres ens hem ocupat varies vegades en aquestes planes de les nostres discrepàncies ortogràfiques sense posar en la discussió res d'amor propi, que seria una ridícula, y senyalant com s'arreglen ò proben d'arreglarse aquestes qüestions en altres terres més assenyades ò no tan pertorbades com la nostra.

Ara mateix, ens predica ab l'exemple un tros del nostre territori lingüístich, el Rosselló, que fa de bon retreure.

La Catalunya francesa ha sofert de retruch les matexes divisions que nosaltres en materia ortogràfica, d'uns quants anys ençà. Sos escriptors se destriaren, acoblantse en dues tendències, com aquí: la dels que volien seguir les formes tradicionals y la dels seguidors de la reforma iniciada per elements de Barcelona. Se formaren dos partits, cada un ab el seu periòdic, ab les agrors consegüents, y algú'ls devia dir: «Pochs y malavinguts? no farèu res de bo.» Tots ho devien entendre axí, y a les darreries del any passat convocaren una reunió ò assemblea d'escriptors rossellonesos, per mirar de posarse d'acort a fi d'escriure tots de la matexa manera, logrant per convenciment en amistoses enrahonades lo que no logren les imposicions, sempre de durada dubtosa.

Lo cert es que'l 25 de Setembre's tingué a Perpinyà aqueixa

reunió, ab la presidència de N'Horaci Chauvet, l'entusiasta catalanista rossellonès qu'acaba de pendre part en les festes de la Diada de Llengua. En aquella reunió, En Carles Grandó, capítost dels reformistes rossellonesos, proposà unes regles ortogràfiques sobre la base, entre altres, de mantenir l'ús de les *h* y de les *y* tradicionals, essent aprovades per una majoria de quatre quintes parts.

L'«Almanach català-rossellonès de la Veu del Canigó» qu'ab tant èxit començà a publicarse l'any passat acoblant tots los escriptors d'aquella regió capitanejats per son admirable Bisbe, ha sortit aquest any encapçalat ab la següent declaració de N'Horaci Chauvet, President de la reunió de Perpinyà com ja hem dit:

ENRAHONAMENT. — L'èxit grandios assolit, en 1921, per l'*Almanach català-rossellonès de la Veu del Canigó*, nos ha atihonats de tal manera, que nos hem determinats a posar fil a l'agulla per l'*Almanach de 1922*. Tots los articles que publiquem són originals, sense cap excepció, d'autors rossellonesos en vida; basten per donar una idea de la florida literaria catalana, tal com espelleix avuy a Rosselló. Es un deure nostre, bo y saludant els nostres amables llegidors, de regraciar la plèyada dels escriptors que nos han afavorit ab llur entesa col·laboració.

En lo present almanach català-rossellonès, hem seguit una ortografia unificada, que va s'inspirant del projecte comunicat per En Carles Grandó a l'assemblea general de la nova entitat literaria rossellonesa: «La Colla» (25 *septembre 1921*).

Aqueix projecte, sense descapbillar cap dels fonaments de les regles meritories del Institut d'Estudis Catalans, recull l'agrahiment dels nostres tradicionalistes, en servant l'Y dins los diftongs decrexents ò en el cas d'Y consonanta entre vocals ò d'Y conjunció; — en servant igualment l'H etimològica y en ortografiant les finals plosives en CH, T, P.

La «Colla» dels escriptors rossellonenchs del *Almanach* se presenta axís, als seus llegidors, avariada en ses regles, com agermanada és en ses aspiracions. — HORACE CHAUVET

«La Veu de Catalunya» en son número del 6 del passat Janer, en sa secció *Les terres catalanes*, publica una correspondència de Perpinyà firmada per En Carles Grandó, el refor-

mista, autor de les regles ortogràfiques aprovades pels rossellonesos, hont, després de felicitar a En Chauvet per la publicació del esmentat «Almanach», aquesta obra de renovació, y haver facilitat y aprofitat a la vegada iniciatives lloables y orientacions prometedores, diu textualment:

«Una d'aquestes iniciatives es la unitat aconseguida en la presentació morfològica. El sacrifici mutual dels punts de vista particulars, acceptats per cada autor, per a assolir una unificació tan desitjada, sobretot en l'ortografia, es molt meritoria; si fessin axò els nostres germans de Barcelona, com més ens els estimariem y els admirariem!»

Creyem que qualsevol comentari hi fóra sobrer.

L'exemple que'ns dona'l Rosselló es verament edificant.

L'admonició continguda en la correspondència de «La Veu» ens hauria d'obligar a tots. Pensè'mhi tots, y que hi diga cada hù la seva.

AMADOR

L'ENIGMA D'UNA POMA

*El jorn de la cullita, per ser tota malfeta,
molt xica y verdosenca, ningú li va dir rès,
dins el fullatge ignífer ella quedà soleta,
perduda, abandonada, no's va recordar més.*

*Avuy l'hivern arriba. Mes ay, quina sorpresa!
L'herèu ha anat a l'horta y en son retorn ha dit:
— Al arbre vell y rònech hi hà una gran poma encesa,
el dolç perfum que llença m'ha tot rejuvenit.—*

*Hi han corregut depressa l'infant y la padrina,
y joh, quin encís! la fruyta, tan malestruga un jorn,
ara somreya pura, magnífica, divina.
Ben prest l'alegra nova s'ha extès per l'encontorn.*

*A la pomera antiga de l'horta freda y trista,
entre les branques nues llambrega com un ull,
es son coló'una mescla de sanch, or y ametista,
apar que'l sol de posta hi hagi dextat un rull.*

PERE VERDAGUER, Pbre.

DEL MEU FADRINATGE

A Martí Genís y Aguilar.

Quant de temps sens escaufarme en el reconich de la vostra llar, caríssim amich y honorable mestrel! Al trobarme a la placeta de Santa Clara, ab el renovellament qu'ha sofert la vostra ciutat, semblava que no sapigués trobar l'entrada de casa vostra. No us en dich rès de la primera impressió al embocar la plaça major sortint d'aquella gran avinguda que porta'l nom de Mossèn Cintol!

La casualitat m'ha dut a exercir la meva professió en la comarca del Moyanès, a l'envista de la Plana de Vich, *niuada de calandries* y de recorts preuadíssims. El poble no es allò que se'n diu pintoresch, però domina unes endreçuries que ho són de debò de pintoresques. Aquí'ns teniu, ab la meva esposa, regentant les escoles y posant tota la cura en formar la gent de demà.

D'aquí a Vich? Un tancar y obrir d'ulls, entregantse un hom a les entranyes d'aquexa fera que devora per minuts hores y més hores. Pensant ab vós, còm resistir la tentació, tot seguit? Ara sí que'm rescabalaré de tan llargues ausències. Ja està dit: un cap al tart, passant per La Moratona, y fregant a Moyà, me trobo allà a Collsuspina, portella maravellosa que m'aboca ab vertiginosa devallada a n'aqueix lloch que, en bona veritat, es l'eix de les meves estades relativament llargues en el caminar per la ruta de la vida. Alabatent el cor, ho resseguia tot, auflayrant d'ací d'allà, recordant, anyorant, gustant d'un nou encantament que's refonia ab la joya del retrobar allò que gosarà durant algunes anyades el nostre cor.

Ja som, escala amunt y rossant el típic laboratori y rebotiga, al clos sempre retret y estimat de la llar vostra. Còm descriure altra vegada l'encís produhit y que's gosa allà en aquella dolça mitja penombra del refetor, qu'es al ensempe saleta de confiança, ahont, a més d'experimentarhi l'encís d'una consoladora pau familiar, exemple raríssim, hi he sentit la bellesa artística des dels albors de la meva joventut literaria fins ara en la plenitut! May he d'oblidar la lectura que vareu ferme de vostra «Llum Blava» al peu de la balconada qu'abraça l'entrada del carrer de Manlléu. Y altres y altres vegades la vostra veu m'ha desgranat joyells de prosa, models d'estil, inclòs el discurs presidencial dels Jochs Florals de Santa Coloma de Farnés. L'original d'aquella joya literaria, aconduhida mate-

rialment per l'anyorat Lluís B. Nadal, el guardo gelosament entre'ls més preuats autògrafs. Allà, y en íntimes passejades pels vols de la ciutat, hi aprenguí a refermar el meu afecte per la vostra ciutat y les seves coses, orientant la meua vocació envers l'Art y les lletres; y es ab més orgull que rebo la filiació a l'escola del *Esbart* que'm reconexen tants y tants.

En la darrera visita, fou el Canonge Collell qui serví de tema capdalt de la sentada. Acabava de sortir a la llum el séu darrer llibre «Del meu fadrinatge» que sembla haver passat desapercebut apesar del séu valor literari-aneecdòtich. No n'he vist cap crítica-bibliogràfica enlloch.

¡Quina frescoreta sentia en el pit al contacte del nou llibre del estimat Canonge, y que duya ben guardat en el butxacó! Ja esperava trobar-me a casa, en ma cambreta d'estudi, per tallar els fulls y saturarme de tot allò que pressentia devia parlar.

L'auto feya penosament la pujada de retorn per l'indret de Collsuspina. Ben aposta m'havia posat en el departament del darrera per poguer-me girar a tot pler en la contemplació de la Plana a l'hora de la posta. En aquella hora m'ha semblat sempre més admirable. S'ensagnanten els cims del Montseny, de Tagamanent, de Romagats y Collsacabra, devenint la forta vermellor després d'un empolsinament d'or que dexa en encantaries al qui's complau en resar l'oració al crepuscol incomparablement marvellós.

Quan arribava l'auto, esbufegant, enfront de les casetes del llogaret que fa de dintell a la comarca del Moyanès, ja havia tallat el flamant llibre, neta y artísticament estampat a cà'n Portabella, y m'havien enlleminit els sugestius títols dels capítols qu'omplenen plana y mitja del *Index*, sobretot aquells: *Del Ferrocarril*; *Dos bisbes*; *Cultura intensiva*; *Del Circol Literari*; *L'Esbart*; *La nostra colla*; *La festa dels Jochs Florals*; *La primera englantina*; *La missa nova de Mossèn Cinto*; *A la celda y Mestre en Gay Saber*, en els que hi endevinava coses qu'havien de corpendrem poderosament, com me corpengueren y enlleminiren tots els que formen el primer llibre de recorts de Mossèn Jaume, batejat escaygudament ab el nom de «Memories d'un noy de Vich» y que resultà un preludi granat de tant com guarda d'interessant aqueix home portentós qu'es per nosaltres el primer periodista contemporani y un dels poetes més veritablement nostrats.

¡Còm m'hi he delitat llegint, rellegint y comentant aquest volum, de cap a duescentes pàgines, en lo que va d'hivern! Bona part del llibre pot considerarse com a episodis de l'història del Renaxement literari y polítich de nostra Catalunya. ¡Quina llàstima que no s'entretinguí en ordenar les coses del temps de la seva plenitut! Es clar que fóra lo més interessant, perque ateny, sens dubte, a la majoria de fets capdals en que hi juguen els homes més eminents en tots els ordres. Ventura que podrèm algun dia, ajudant Deu, assoleyarnos en el llegat promès a la Bibliotea Pública Episcopal. Es clar que serà respectada la dexta, y millor si l'encarregat de ferne la tria salva per la posteritat la major partida possible, y encara millor tot.

Però, no us sembla, estimat mestre, qu'en la còrpora y en l'esperit del nostre Canonge encara hi hà virior per esgranar el programa traçat al final «Del meu fadrinatge»? La feynada ray, prou la suportaria; y allò de que al pensarhi ja li vénen esgarrifances de fret, es pura excusa y cortesía. Les lletres catalanes s'hi vestrien de festa, y'ls gurmants hi fariem ballmanetes si's decidís a empendre aquexa tasca solament encetada ab el recent llibre.

Jo'm sembla qu'ho visch mólt de lo que conté «Del meu fadrinatge»; y axò qu'en l'any que tanca'ls séus recorts el degà dels mestres en Gay Saber, els meus pares, qu'al cel sien, encara no havien bastit llur niu, y devia ser aleshores, també, que'l brillant escriptor passava alguna temporada a Sant Hilari ab Mossèn Casabosca, son amich, y amich també del meu pare, a qui ajudà a bé morir. Suposo, y es ab gran ilusió, que fou Mossèn Casabosca'l citat com a un dels quatre amichs que assistiren a la missa nova de Mossèn Cinto, allà en la capella de Sant Jordi, del turonell de Puigseslloses; y per associació d'idees me ve a la memoria l'estudiet ò escriptori de cà'l Ferrer Casabosca, tocant a casa. Era a la drete de l'entradassa ahont de petits-ens amagavem jugant a *cuyt*, *Santriga* y altres esplays de maynada. Mólt abans d'anarmen a estudiar a Vich, jo hi solia entrar, tan afectat com ja era als llibres, y recordo plà bé les primeres lectures de «La Veu del Montserrat» que trobava en la taula llarga que hi havia, tota plena de paperam.

Y es axís que'm vénen a la memoria, abrandats per una viva anyorança, els moments més culminants de la meva estada a Vich. La vostra conexença, la d'En Serra y Campdela-

crèu, la d'En Nadal, la del mateix canonge Collell, la de Mossèn Gudiol, Doctor Serra y Estorí, Doctor Ramon Casadevall y altres que solia trobar en aquell piset del carrer dels Caputxins ahont vivia'l malaguanyat Mossèn Llorenç Compte; com a la gran casa del amich Joaquim de Bertran y Calderó, qui tenia per estudiant-mestre al famós caputxí P. Piu d'Igualada, allavors fogós poeta Valls y Pomés. Y refaig, al ensemps, les meves campanes a l'aula del Doctor Vives per arribarme a la Font del Desmay a llegirhi «La Garba Montanyesa»; a cà'n Tona y a tots els indrets de la Plana, senyalats per la «Guia-cicerone» del Doctor Salarich, agegantantsem més y més les passejades a extramurs ab l'avuy Doctor Joan B. Aliberch qui se m'emmenava cami-ral enllà de La Guixa y Santa Eulària, d'ahont anava y venia cada dia curull d'idealismes bridats per una fèrvida vocació sacerdotal.

Ja tenien rahó, ja, al assegurar-me que hi gosaria de debò ab la lectura de la darrera obra de Mossèn Jaume Collell! Per axò mateix us endreço les impressions que m'ha sugerit; per que a ningú més escauen que a vós que havèu copçat ab més intensitat les meves emocions y'l procés de la meua formació literaria sòlidament arrelada ab les llargues estaries a la Biblioteca del Palau Episcopal.

Y ara... fins d'aquí poch qu'aniré a reveureus per relatarne de nou, *vis a vis*, totes aquexes coses que rejoyenexen.

ANTON BUSQUETS Y PUNSET

JO NO US DIRIA ELLA QUI FOS

*Jo no us diria ella qui fos
si may l'amor m'escometia.
De tot esguart impur gelós,
al fons del cor amagaria*

*l'íntima joya: entre tots dos,
dessota un vel clar d'alegria,
l'amor, esquiu, fóra confós
y ningú l'endervinaria.*

*Que sinó, laç d'esser dubtós,
l'amor mateix ens trahiria,
y als nostres ulls, desfet de sos
enganys, ardent s'abocaria.*

*Jo no us diria ella qui fos
qu'axí'l secret s'escamparia
y l'encantari, en la llum fos
d'altres esguarts, s'esvahiria...*

JOAN PONS

D'AQUELLS TEMPS

(Acabament)

—Oh! No s'atravessa, d'aquí a la Colegiata y de la Calegiata aquí, una multitud atapahida y encrespada, impunement ni depressa, ni's permaneix presoner d'ella, en lo agut del tumulte, no més que'l temps que's vol.

—Però... hi ha hagut trets!—va preguntar angustiat Don Francisco Anton:—Ens ha semblat ohirne.

—Davant l'Església, nó. En alguna altra part, ho ignoro. Que, desfeta la nuvolada y disseminada per la Ciutat aquella generació, les passions excitades hagin produhit topaments parcials, es cosa que no'm sorprendria, però res d'important... res de...

—Y la colla que passava, trencant los fanals?—

En aquelles altures, la conversa fou interrompuda per truchs desesperats a la porta de l'escala del servey.

Una gran frisor d'esglay va passar pels cors y per les feso-mies.

Lo cotxer, d'istint, havia tret del butxacó un ganivet d'Albacete, tremebont... y se l'havia tornat a amagar, sense obrir-lo.

—Sento la veu del Miqueló,—va dir.

Y va anar a obrir la porta.

Al arriscat vaylet, per edat, per temperament y quasi per costum, los motins populars ja no'l corprenien. Al contrari: eren espectacle picant, qu'apetexia'l seu paladar, desmenjat de les monotonies quotidianes.

Molta més por li feyen—y no certament per lo que'l compungien, sinó per lo que'l fastiguejaven—les filípiques que'ls seus atreviments li solien valdre després, cada cop que's barrejava en taboles aytals.

Donchs, aleshores, afrontant la reprimenda imminent, se va precipitar al vestíbul, sense veure a ningú, groch, quasi blanch, esblaymat... Y, no trobant, de moment, l'apoy d'un setial ò d'un mur que buscaven les seves mans convulses, per a arrecerarshi, se va dexar caure a terra com un mort.

Primer que ningú, abdós cosinets—la Maleneta y'l nen—se van abalançar a socórrer. Don Francisco Anton tremolava com la fulla al arbre.

—No està ferit d'enlloch,—afirmà'l cotxer, palpant al bordegàs.

Y, tragada per aquest la porció d'aygua-naf que li serví la

cambrera, ell, sense esperar que se l'interrogués, responent al instint de formular la causa del seu desmay, va dir, a sac-sades:

—Mossèn Raureda, es mort!—

Fou difícil tant per l'estat del narrador com per l'esperit dels oyents, l'explicació d'aquella gran desgracia.

Vallclara, fins que després d'esforços va recobrar la seva posa olímpica habitual, picava de peus, portada al límit màxim la seva contrarietat. Tals eren les expressions d'horror y d'execració que's proferien allí; més que per ningú, per la pubilla.

Contra'ls assassins, contra'ls autors d'aytals hassanyes, pervertidors del poble, enemichs del Papa y de l'Església.

Lo sant sacerdot havia rebut, de mans dels anti-papistes, la palma del martiri.

Veusaquí lo qu'havia ocorregut, segons se pogué treure en clar de les tèrboles rahons del Miqueló, que, en efecte, quedaren confirmades posteriorment.

Don Bernat Roquis, a qui Vallclara tenia per model d'exaltats, vivia en la travessia de darrera de la Colegiata. Fracassat lo projecte de fer sortir la Professó, del qu'ell havia sigut defensor apassionat, y terminat que fou l'acte religiós, l'home, sortint per la sagristia, va arriscarse a atravessar l'estret carreró y va tancar la porta de la seva casa, dins de la qual havia quedat sitiats per l'avalot.

Lo arreconat d'aquell indret havia evitat fins aleshores que la xusma's fixés en la decoració d'aquells balconets, ahont lluhia la valenta dedicatoria «Visca Piu novè, Rey de Roma» en lletrasses de dos pams, retallades en paper daurat y cosides damunt dels cobrellits corresponents. Però la malignitat del *Protestant* encaminà cap allí un dels grupus que s'havien encarregat de la tasca heroyca de destruir los fanals y evitar axís la projectada il·luminació.

Lo carreró se va omplir. En un obrir y tancar d'ulls no va quedar ni un vidre en tota la fatxada. Mes, quan anava a improvisarse un escalament per a arrencar los draps y rètols sentenciats, se va sentir ab estupor, que s'obrien de bat a bat les fustes del portal. Destacantse sobre'l fondo obscur, aparegué Bernat Roquis, sól, pavorós, lo rostre encès per l'indignació y la valentia.

S'inicià una reculada.

Y un silenci.

L'intrèpit burgarès axecava a l'altura del pit la seva escopeta de caçador, famosa com de punteria indefectible no sols a ciutat sinó en tota la comarca, y declarava ab tò contundent:

—Al primer que pugi a l'acera, l'estench!—

Ni crits se van ohir. Don Curro's va ajupir, per a millor escudarse ab los còssos més vehins. Poch a poch, lo valor y la cultura dels sicaris van buscar altre teatre als séus explets.

¿Caldrà dir que'l Miqueló, expectador de la descrita escena, va seguirlos?

En mala hora per a ell.

Sentintse a salvo de la temuda escopeta, aquells energumens marxaven al crit rabiós de «¡mòrin los capellans!»

Y va permetre Déu que, a les duescentes passes, la única silueta de transeunt que's destacava, atravesant l'ampla Rambleta del Just, perfilés un mantèu y un sombrero de teula.

Don Curro no formava ja en l'escamot. Cent altres veus, no obstant, van senyalar la presencia de la caça.

Un moment, y derribat, amenaçat per les fulles lluhentes dels punyals, lo Professor del nen Porpras va axecar al cel los ulls, oferint la seva vida pels séus assassins.

—No'l matèu ¡brutícia!—va dir algú, envilint lo caritatiu consell ab lo renech immon:—¡Si es Mossèn Raureda!

Sí; era Mossèn Raureda; l'únich sacerdot tolerat per la plebs fera. L'auxiliador dels desvalguts. L'amich dels humils. Lo predicador arriscat dels borratxons y de les prostitutes. Lo confessor dels moribons. Lo capellà plebèu, d'ànima tan enlayrada que fins feya als séus protegits lo sacrifici de la cultura, del llenguatge, del decoro sacerdotal, en lo qu'aquestes coses tenen d'extern, a fi de guanyarse amichs y oyents entre l'escuma social y possibles prossèlits. Era Mossèn Raureda que, com sempre, anava en aquell moment a aliviar una gran miseria, a fer un gran bé.

La multitud d'assassins que'l voltava no estava, certament, animada d'aquell esperit frívol y dissipat de la nit del darrer Carnaval, en que unes màscares havien obligat al sant varó a dançar entre elles, al mig del carrer. Ara estava excitada, vexada per sa propia vilesa y sa propia covardia. La sòrt li deparava una víctima en qui venjar sa derrota ignominiosa, sa fugida davant d'un fantasma qu'ella hauria pogut escombrar com una volva, y la venjança s'havia d'exercir.

A ningú, per consegüent, se li va ocórrer fer ballar al desgraciat, ab imposició irreverent que, de segur, hauria sigut obehida. En tots aquells pits crudels lo sacrifici estava decidit, ab resolució irrevocable.

Y es tan brutal l'actuació *popular*, per instintiu horror a lo noble, a lo estètic, a lo hermós; es tan decantada a la imundicia, sobre tot moral, que volgué y pretengué fer així mateix immunda aquella mort sublim.

Y, lo punyal alçat sobre'l cap del martre, lo sayó exigía:

—Has de dir...—

¡Horror! Va formular la blasfèmia usual contra la Divinitat, no per tan usual inenys esgarrifosa.

Lo Sant va creuar los braços sobre'l pit.

—¡Alabat sia'l Santíssim Sagrament del Altar!— va dir, calmosament, suaument, ab unció inenarrable.

Després, lo pobre Miqueló no més va veure un com a far-dell de robes negres... un gran toll de sanch...

Sentia crits, rialles, renechs... molts renechs...

Y corregué, esgarifat, ab les mans al cap, sense volguerse girar, acostantse d'instint a casa, tenint lo de pujarhi per l'escalera falsa, per ahont entrava d'ordinari, de retorn de ses grans entremaliadures...

Aquella horrenda narració lo vaylet l'acabava assegut en la caxa-banch, ahont l'havía atret l'Avi, arrecherat al còs tremolós del Senyor. Aquest, al final, reclinava sobre'l seu pit lo cap plebèu d'aquell domèstich, a qui inexorablement havia de desterrar de la seva llar abans de quinze dies, passat lo de Sant Joan. Y, amoxant aquella crenxa infantil, escabellada, hi depositava un bes, y la regava de llàgrimes... de llàgrimes que corrien abundoses y amargues.

Mitja hora més tart, una tristesa sombría regnava en aquell vestíbul, que començava a invadir la foscor del crepuscul, y ahont se trobaven encara, muts y pensatius, los Porpras.

Don Francisco Anton, entre sa néta y'l Miqueló, a qui un terror invencible mantenía arrecherat a son Amo. Lo nen, acurrucats en un àngul, sanglotant periòdicament, com després d'una gran crisi de plors. Vallclara y'l servey, de peu; ell, isolat, desatès, contemplant ansiosament a sa promesa... qui, abimada en tristos pensaments, estava lluny de miràrsel.

MONTSENYENCA

*Baixa dels pins una sentor rehinosa,
puja dels sots una frescal olor,
la lluna's pon poruga y ruborosa
y surt el sol y aboca sa claror.*

*Terrejant pel quintar, la perdiganya
nerviosa escatxina bravament
mentre'ls tudons pels tous de la montanya
s'amoxen y parrupen dolçament.*

*El rieral qu'atura la resclosa
se desboca en cascata escumejant
hont les brogues d'escata lluminosa
hi coregen y juguen folguejant.*

*Pels fondals de la prada esmeragdina
ressonen les esquelles dels vedells
y la fontana pura y cristallina
convida a beure als sits y als passarells.*

*Pels tendres blats de moro picotegen
els gaigs gormants de ploma blavejant
y pels pollancres del torrent verdegen
les eures que s'enfilen serpejant.*

*La forca al coll, una cançó mormola
el pagès matiner cara-colrat,
esperant la carreta que rodola
pel camí pedregós y sombrejat;*

*mentres les garbes grogues y encantades
com piles d'or esperen pacientment
que les forques enterques y afilades
s'enfonsin en llurs còssos crudelment.*

*¡Oh, idíl·lica montanya benehida,
amàra de ventures el cor meu!
com la pluja benèfica y seguida
qu'absorbeix ab delícia'l sèch conreu.*

*Allí tot es dolçor y poesia;
en la vall del Montseny tot canta y riu,
als besos de la neu, quan minva el dia,
al bes de la calor, quan ve l'estiu.*

J. NOVELLAS DE MOLINS

VIATGE TRAGICH DEL AMO EN XECH DE S'UESTRA

PER ANGEL RUIZ Y PABLO

(Continuació)

De dins es bolich de sa roba van treure un pà d'es cùmul d'un garbell y una sobressada, de dos pams, d'aquelles de budell de porch; l'amo va obrir es ganivet y d'ali, d'ali, venguen llesques de pà y tays de sobressada qui era d'aquella bona, feta a casa, d'es porch criat a assoll, a S'Uestrà, y menjant, menjant, considerava es pecat que feyen a Barcelona ab aquells arbres, que no donaven ombra ni fruyt, ab una punxa a cada fúa, datilers borts que ni feyen polit ni vert ni servien de rès, per que ni sols per a fer carabó's podien emprar. Quan en va tenir prou, sa set se li va dexondir y haguera donat colca cosa per un glop de vi ò d'aygo; però's va haver de contentar ab sa esperança de trobar una casa de beure ò demanar un got d'aygo a qualsevol banda qui vingués bé.

A la fi, més animats, van tornar a empendre sa cap amunt ab s'esperança de trobar prest sa capavall, y, ala petit, per es Passeig de Gracia, qui estava plè de senyoriu prenent es sol. No van tenir ses empentes de la Rambla; però no n'hi faltaven y tira, tira, van passar la Gran Via y altres carrers y ab ells es de Valencia y es de Mallorca y ala, ala, tot dret, vencent aquella cap amunt qui may acabava.

Per escursar: a les tres d'es capvespre's trobaven davant es Josepets y sa costa amunt encara seguía. ¿Ahont rebenyeta devía acabar y ahont devía esser allò d'En Clavell y quan haurien passat ses cinch massanes?

Quan l'amo En Xech, qui era, com a bon pagès, mólt ben parlat y no més deya colca *fosca* ò *requètre*, amollava ò pensava un batay, hi havia motiu. Axí va ésser que'n va dir un de pinyol vermey quan demanant a una dòna qui passava y se'l mirava mólt xalesta, si li faltaven móltres massanes per arribar a n'allò d'En Clavell, ella's va tornar mólt vermeya y li va respondre:

—¡Y aral ¿Què s'ha figurat vostè? ¡Tingui compte!—

Y va passar de llis, enfadada.

Llavores va ésser quan l'amo En Xech va amollar es batay més gros que sabia, ample y redó com s'era de S'Uestrà.

—¡Re set milions de benyetes! ¡No me l'han feta que no me l'hagi pensada! ¡Ala, ja hi som! —

Des d'aquell instant va haver perdut sa fè ab ses dònes grasses y es municipals de casaca vermeya. L'havien enganat com un negre y li havia succehit lo qu'En Bep es paredador contava de qu'us encaminen malament y quan volèu anar a tramontana us envien a migjorn. No tornaria a demanar rès a ningú que no fos municipal de sabre.

Y Deu va voler qu'en aquell instant mateix passassin dos guardies de seguridat, xano xano, per sa plaça, ab ses mans darrera, conversant.

L'amo En Xech se va treure es capell y'ls hi va dir:

—Bones tardes tenguen. ¿Me voldrien dir per ahont tench d'anar per trobar es carrer de Valencia?

—*¿La calle de Valencia? ¡Pues cerquita la tiene usted!*—li va respondre un.—*¿Ve usted esa calle?*—y senyalava es carrer de Salmerón.—*Pues sígala usted siempre hacia abajo y cuando la haya seguido toda, encontrará usted una calle muy ancha, que se llama la Diagonal. No haga usted caso y tire siempre pa abajo. A las cuatro o cinco manzanas se encontrará usted en la calle de Valencia.*—

¡Ja hi tornavem a ésser ab es dimonis de massanes! L'amo En Xech no sabia gayre castellà, però axí mateix el va entendre. Va trobar qu'aquell homo no l'enganava, però's va voler assegurar:

—Vostè'm perdonarà; però ja me n'han succehides dues ò tres de pinyol vert, y gat escaldat aygo freda li basta. ¿Còm es qu'a n'es carrer de Valencia m'han dit que hi trobaria una cap avall y una cosa d'En Clavell y jo he pujat per allà ahont me diuen y no he vist rès d'açò?

—*¡Hombre, hombre!*—va intervenir llavors s'altre guardia.—*Zi usted hubiese pasado por la caye e Valensia, habría visto er monumento de eze Clavel, o sea Clavé, que así se pronuncia en andalúz.*

—*Bueno, y perdóni si l'esmolest, ¿y què es una massana?*

—*Si no sabe usted lo que es una manzana, — va respondre s'altre policia—apañao está usted. Una manzana,... pues una manzana es desde esta esquina de aquí hasta la esquina de allá. Eso es una manzana.*

—Móltes gracies, Deu li pagui, senyor municipal,—va dir l'amo, saludant, y se'n va tornar a n'es banch ahont l'esperava

madona, qui ja no tenia eyma de rès ni va escoltar solsament s'explicació del amo, sinó que's va posar altra vegada es fardell devall es braç y va partir sense obrir sa boca ni sebre de quin món era. L'amo ab s'engronxadora se li va posar a n'es costat y van fer camí enrera carrer Major avall, no ben segurs encara de qui seria a la fi es més enganyot: es municipal de color de llagosta cuytà ò es municipal de sabre.

Camina que caminaràs, van trobar una dòna compassiva —aquesta era magra, per que si hagués estat grassa l'amo no li haguera demanat rès—quí en sa cara de madona va conèixer lo malalta qu'estava y'ls a va acompanyar fins sa casa mateixa que cercaven. Allà'ls van rebre molt bé, quan van haver llegit sa carta. Sa senyora, molt compatida y amable, va donar a madona una escudelleta de brou y una taceta de vin blanch, y quan l'amo va contar davant tres joventes, fies de la casa, ses tragedies qu'havien passat des de sa sortida de Mahó, sa senyora's posava es mocador dins sa boca y plorava a llàgrima viva, mentres ses senyoretas sortien de corrents y's remolcaven pe'n terra, dins s'estudi d'es costat, fent uns gemechs y uns crits que l'amo va pensar si'ls hi hauria agafat colca cosa.

IV

Aquells bons senyors, amichs d'es senyor de S'Uestrà, van encaminar, es mateix capvespre, al amo y madona a una despesa d'es carrer del Carme, barateta, ab molta pudor de gas, una escala molt alta y estreta, uns estudis molt petits y foschs, no tant per sa falta de llum, sinó per s'empaperat, per es color de ses portes, es sostres y es mobles, com si tota sa casa l'haguessin pintada ab such de pipa.

Casi d'es mateix color, sinó que tenia es cabeys cèndrosos, ben pentinats y rissats ab molts revulls, era la senyora Enriqueta, que'ls hi va dir:

—Aquí tindrà per esmorzar la seva xacolata desfeta y'l seu llonguet; al migdia la seva escudella, el seu bullit, principi y la seva mica de postres; y a la nit, donchs, mongetes, y qui diu mongetes, diu patates ò bé altra cosa, ab el seu tall, y veliaquí... Bona cara y bon tracte: axò sí, millor tracte que a casa no'l trobaràn enlloch, perque a mi m'està mal dirho; però no's quexaràn.

Encara que l'amo En Xech es va quedar mig a les fosques ab aquesta explicació, perque no sabia lo que era un llonguet ni esmorzar, ni principi, ni tall, ni altres, va comprendre que tot era cosa de menjar y va trobar raro qu'es dinar li haguessin de donar ab escudella.

—Deuen acostumar fer sopes—va pensar; però escarmentat ab lo que li havia succehit ab ses massanes, no va voler entrar en qüestions, sinó que mort de són y més qu'ell madona, se'n van anar a s'estudi d'es llit y tot d'una que van estendre es òssos damunt es matalàs, aquells dos sants siquiés van quedar com a dues rabasses sense poder acabar es Pare Nostro qu'havien començat.

Sa dispesa era prop de la Rambla y quan de bon dematí va obrir es uys y va arribar a ses seves oreyes aquella renou sorda y incessant de sa gent y d'es carros y aquell ding, ding d'es tramvies, que tenia dins cervell des de que va posar es peus a Barcelona, li va entrar una angunia mólt fonda. ¡Quina diferencia d'aquell despertar de cada dia des de que va néixer—perque ell havia nat a S'Uestrà mateix—dins sa quietut del camp, solsament turbada per colca bèl d'anyell, s'eguinar d'es cavall, es cant d'es gall, es bramul de ses vaques y sobre tot per sa piuladissa des aucells, totes aquelles veus tan clares! ¿Y allò era Barcelona? Es va vestir y rentar y quan va obrir sa porta y va sortir a sa saleta d'es costat, qui tenia es balcó obert, va donar una passa enrera. Aquella renou sorda no era renou: era un escàndol de crits, de carros qui rodaven, de cotxos, de tramvies. An es truy d'es dia abans s'hi havia afegit sa des carros y de sa gent qui cridava. Va pensar si hi hauria rebombori y va guaytar an es balcó. Allà baix era un formiguer de gent, de dònes sobre tot, ab sa panera dins es braç, de dònes qui cridaven y reyen, d'homies qui cridaven també y empenyien carretons... Va sentir passes derrera ell y es va girar. Era sa dispesera, qui fenyetjava, y li va dir:

—Bon dia tingui, ¿Ja s'ha llevat? ¿Y la senyora, ha passat bona nit? Quan vulgui esmorzar no té més que dirho.—

L'amo estava confús de tanta cortesia. Ningú li havia dit may vostè sinó tu ò vós; però sobre tot allò de què a madona li diguessin *la seva senyora*, li donava una mica de recel, pensant que tots aquells compliments tan desdiguets els hauria de pagar ab bona moneda.

(Continuarà)

DELS LLIBRES NOUS

DEL MEU FADRINATGE, per Mn. JAUME COLLELL

LA MISSA NOVA DE MOSSÈN CINTO

De totes les primeres Misses que, ab més ò menys solemnitat, celebraren mos companys, la que més havia d'interessarme era la d'En Verdaguer. Ell m'avençava d'un any d'edat y també de curs; y sols ens trobarem plegats a l'aula de Metafísica per haverse reunit dos cursos en un, y després a les classes de Teologia en que'l professor de la tarda explicava Sant Tomàs als quatre cursos plegats. La nostra amistat s'havia anat fent cada dia més íntima, fins a arribar a tenir un cert ayre germanívol que no feya rès ell sense consultarmho. Així quan se tractà de la celebració de sa primera missa, descartant tota pretensió de faust, volentlo apadrinar los senyors de Picó, amos de la Masia de Torrents d'hont havien sortit los diversos tanys de Verdaguer, com foren el Joseph, pare d'En Cinto, el Segimon pare del Narcís Verdaguer y Callís y la Josepha mare del doctor Joaquim Salarich, se'ns acudí naturalment com el lloch més a propòsit la típica Capella de Sant Jordi. Un'altra circumstancia abonava aquesta elecció, y era que a Mossèn Jacinto li feren lo patrimoni de còngrua sustentació exigít pels sagrats Cànon, los amos de la Masia que porta'l nom de Puigseslloses. Per cert succehí un fet que vull dexar consignat. El dia qu'anarem a casa'l Notari Portell per firmar la escriptura, després d'haverla llegida'l senyor notari, donà la ploma al Segimon Coma, amo de Puigseslloses, per a que hi posàs la seva firma; advertintli qu'havia de posar el nom de fonts en castellà *Segismundo*. «May ho so escrit aixís» digué contrariat el bon pagès, y'l Cinto'm mirà a mi manifestant la seva estranyesa y'l greu que li sabia haver de subjectarse a tal exigencia. Lletra per lletra se li hagué d'anar dictant son nom al bon home que tingué l'amabilitat de posar sobre sa finca heretada dels passats lo gravamen d'un patrimoni clerical.

A l'ermita del Sant Patró de Catalunya'ns encaminarem a bona hora del matí del dia 2 d'Octubre, festa del *Roser de tot lo món*. Feya una hora dolça d'un amorós dia de tardor. Mossèn Cinto vingué de Folgaroles ab sos pares y germans, y de Torrents vingueren los senyors de Picó, don Mariano y donya Emilia ab son fill Ramon y ses dues filles Carme y Rosa, completant la colla senyoril qu'apadrinaven al novell sacerdot, donya Esperança Pérez Tafalla Viuda de Manso Comtesa de Llobregat y Vescomtesa de Montserrat, ab sa filla Carme, tipo hermós de bellesa iemenina ab forts lineaments varonils que retreyen mólt al viu les noblement pagesívoles faccions de son avi, lo famós capdill de la Guerra de la Inde-

pendencia qui de guerriller popular pujà al grau més alt de la milícia espanyola.

La colla de Vich la formavem lo doctor don Joaquim Salarich y Verdaguer, cosí de Mossèn Jacinto, son fill y successor en la professió mèdica doctor Joseph, los germans don Marian y don Plàcit Aguiló, Mossèn Francisco Casabosca, qui féu de ministre assistent al altar, y'l servidor de vostès, que vaig ésser l'escolà. Y aquí m'han de permetre mos llegidors que m' copie a mi mateix, traslladant en exes planes lo que escriguí de la Missa Nova de Mossèn Verdaguer, en la *Epístola Biogràfica* que Mr. Justí Pepratx me demanà per una edició en català y en francès del poema *La Atlàntida*. He d'advertir qu'exa breu nota biogràfica fou escrita y publicada en 1887.

«En una petita ermita, situada no lluny del poble de Folgaroles, y en un turonet vistós de la Plana de Vich, que té per patró y titular al gloriós cavaller Sant Jordi, Patró de Catalunya, y està edificada al costat d'unes enormes lloses, vestigis d'un dolmen dels primitius ausetans, sense ostentació ni brujit de convidats, ab quatre ciris y un parell de rams al altar per tota empaliada, celebrà per primera vegada lo sant sacrifici, commogut, tremolant, casi diria avergonyit, compensant la turbació y les inevitables faltes de rúbrica del capellà novell ab un encès fervor que'l transfigurava y a tots los presents nos feya entrar en devoció. May he fet jo d'escolà ab tant gust, y Deu sab lo que fou per mon pobre cor aquella Missa Nova..... Com se conexia qu'en aquells sublims instants la gracia sacerdotal s'apoderava enterament de Mossèn Cinto, y qu'en sa ànima casta's donaven un òscul d'amor y una indissoluble abraçada la Religió y la Poesia!

«Acabada la Missa, li besarem les mans, primer sos pares y parents, y després los quatre amichs que teniem la ditxa de acompanyarlo en tan venturosa jornada, y exirem del ermitatge tots ab los ulls humitejats, semblantnos que'l sol era més brillant, la Plana de Vich més hermosa y menys trista aquesta vall de llàgrimes en la que'l bon Deu ha dexat per Memorial de son Amor la Sagrada Eucaristia.....»

Ab tan dolces impressions tota la colla, enrotllant al nou sacerdot, baxarem cap a la Font de la Torre de Morgadés, la aymada *Font del Desmay*, y allí barrejantse les enhorabones ab los recorts poètics del *Esbart*, nos regalarèm ab un esmorzar de campanya. Després, al casal hospitalari de Torrents, los generosos padrins ens oferiren un dinar de Missa Nova, y tarda enllà jo m'entorní cap a Vich sentint en mon cor, més fort que may lo colp d'ala del Esperit vivificant, en mon enteniment una visió clara de la meua vocació y en ma voluntat la forta determinació de seguirla fielment y sens tardança.

FOLKLORE

RONDALLA

(Recullida a Les Coromines, de boca d'En Pere Camps)

Diuen qu'una vegada n'hi havia un rector que tenia un gat molt gros y molt ratador y per aquexes qualitats se l'estimava tant, que'l tenia a la taula ab ell a menjar y fins se'l emportava al llit y tot.

Com es natural, lo gat, aviciat tant per lo seu amo, feya tot lo que volia: s'embrutava per tot arrèu, s'ajeya allà hont millor li plavia, y menjava tot lo que li venia a gust.

Lo vicari, gens amant de bestioles y encara menys de les que, com aquell gat, necessitaven tants cuydados, y cuit ja d'aguantarne ses molesties, resolgué d'una manera molt senzilla ferlo desaparèixer, y a gust del rector.

Vetací que cada camí que'l rector marxava a fer les seves diligencies y ell quedava sol, se treya los rosaris y allà hont veyal gat les hi mesurava de valent; y axò durà dies y més dies, tants, que'l gat, escarmentat a la fi, encara no veyà uns rosaris, ja fugia com un mal esperit davant la creu.

Lo vicari llavors va cridar un dia al rector y li digué axís:

—Miri, senyor rector, si no treu aqueix gat d'aquí, jo'n donaré part al senyor bisbe de que manté un gat endimoniât.

—¿Què diu?... ¿còm es axò? — féu lo rector estranyat; y lo vicari que li diu:

—Miri si es endimoniât qu'encara no veu uns rosaris ja fuig corrents.—

Lo rector que crida'l gat, y un pich lo té allà, ell que's treu los rosaris per veure si era veritat lo que li deya'l vicari; y sí, sí, encara lo gat no veu los rosaris qu'ell s'havia tret, que ja fuig corrents a més no poguer.

Y vetaquí que'l rector, convençut, y aximateix ben espantat pú, després de persignarse va dir al vicari:

—Pòrtal allà hont vulgues, però trèulo d'aquí y que no's vegi may més.—

Y'l vicari, satisfet, se cuydà de molt bona gana d'aconduirlo bé perque no's vegés més.

Darrera la porta n'hi hà un fús
y acabat, amén Jesús.

JAUME CEPS

LA CLAVELLINERA

(Corranda de Ulldemolins, contada per Na Concepció Aulestia y transcrita fidelment.)

Al mig de la plaça, homes y dònes, agafats per les mans, formen una llarga anella de sardana. Una d'elles se coloca al mig. Vol esser, aquesta, la clavellinera.

Canten a chor els del rotllo:

¿Qui la ballarà
la clavellinera,
qui la ballarà
un pom d'or n'haurà?

Contesta ab la matexa tonada:

Jo la ballaré
la clavellinera,
jo la ballaré
y un pom d'or n'hauré!

Tornen els del rotllo:

Donèumeli un bon galan
a la melindroyna,
donèumeli un bon galan
que desitja aymant.

Contesta de la clavellinera:

Jo'n vull un aymant
hermós y arrogant.
Que a mi me lo dan,
que a mi me lo ensenyen.

Tria a un home de la roda, que figura esserne l'aymador. S'agafen, enlayrats sos braços, com en un pas de *minuet*.

Allavores diuen a l'enamorada:

Ja té aymador
la clavellinera.
Aviat vindrà l'amor
d'aquesta donzella.

Els dos aymants s'agafen ab els del rotllo. Aquests van donant voltes, entorn d'ells, voltes que van disminuhintse com l'espiral d'una clova de cargol. Entre'l garigay, xiscladissa, gatzara, qu'es de supossar, la roda's fà y desfà, s'allarga ò s'aprima, segons el gust d'ells.

Hi entren en la matexa xichs y xiquetes, joves y vells, solters y casats, en confusió y desordre. Dura, a voltes, la corranda tota la tarda, canviant, emperò, la clavellinera.

Es propia aquesta alegre costum de dies assenyalats, especialment per les esbogerrades diades de Carnestolendes.

SIXT VILÀ

===== NOTES D'ARXIU =====

VERSOS DEL SIGLE XVI

En les guardes dels llibres antichs moltes vegades s'hi troben apuntacions molt curioses y fins a voltes interessants per diferents conceptes. Lo que no es menys acostumat trobarhi són notes sobre la familia del antich possessor ò bé apuntacions per gorir diferents malalties. Sobre axò darrer podria formarshi certament un aplech de remeys que resultaria una digna segona part del cèlebre *Tresor de pobres*, atribuït per uns al Papa Joan XXII y per altres a diferents metges, principalment a Arnau de Vilanova.

Lo que no es gayre comú trobarhi en les guardes dels llibres són versos. En nostra Biblioteca Episcopal hi hà una colecció d'*Opuscula Divi Augustini*, en 4.ª lletra gòtica, impresa en dos volums a París, per Joan Petit, els anys 1520 y 1521, que la guarda porta escrit en lletra del mateix sigle XVI una composició poètica que no dexa de tenir el seu interès y que volèm copiar com una curiositat no indigna d'esser coneguda.

Diu així:

*Los que gustau de llegir coses vanas
perdeu lo temps com feya St. Geroni
quant delectantse en lecturas umanas
lacusa deuant deu lo gran dimoni
llegiu aquestas obras soberanas
ont del baptisme fins al matrimoni
escriu St. Agosti ab tal agudeza
que desterra del mon tota rudeza.*

*Las meditacions, los soliloquis
lo manual de paraula divina
lo enchiridion y los colloquis
que tingue sol ab la essencia trina.*

Després d'aquest elogi de Sant Agustí, en altre full del mateix aplech s'hi llegexen aquestes piadoses consideracions sobre'ls novíssims:

*Quet aprofitara fill de Adam pobre
auer sabut la umana monarquia
si quant ja la edad y temps te sobra
no sabs del cel la molt estreta via.
Mira que ve ta nit que tot ho cobra
ques de la mort lo incert y trist dia
quant daràs compte sense ferte sobras
de las paraulas cuant mes de las obras.*

Al final del volum hi van vuyt versos més, també referents a Sant Agustí y de caràcter moral:

*Homens que'l sensual vos predomina
y gustau de llegir cosas humanas
arreconant esta sacra doctrina
posant lo enteniment en las profanas,
prec vos que no llançeu tal medicina
com nos dona Agustí ab entranyas sanas
ans be la llegiu de nit y dia
si voleu acertar del cel la uia.*

No podem pas dir de qui són aquestes curtes y no del tot despreciables composicions.

J. GUDIOL, *Pbre.*

PRESA DE 25 BANDOLERS EN LA VALL DE CELLERS

«Vingué lo duc en Tora a 7 de març 1578 y anassen a 23 de agost lo dissapte fins a Tarroja—y moriren li quatre de sa familia, com conste en est llibre: A 12 març de 1578 en la pressa dels 25 bandolers de la companyia de Joan Sabata en lo terme de Cellers en los quals eren los fills del duc don Lois y don Alonso ab tots los de Tora mori lo Sr. en Antoni Company als. Garriga. Al sobre dit dia en la mateixa brega mori lo Sr. en Pau de Nauet texidor de lli, ere confessat la exció, no hi fench a temps. Al susdit dia y en la matexa brega mori Guillem criat del secretari Xavarrias, mosso de la mula, ere sub dominio sri. A 18 de dit mes mori Lorenç Xanxo de les holujes que habitave en Cellers lo qual fench ferit en dita brega no feu testament per no tenir res, a fet bo el Sr. duc per ser mort deixa manera.»

Durant l'estada de la familia ducal en Torà moriren lo moço de la mula en la brega ab los bandolers, y de mort natural lo manestril, lo tesorier y'l porter de la casa del Sr. Duch.

«A 7 de març 1578 entra lo Duc don Diego de Cordova ab la duquesa dona Joana ab tota sa casa pera fer assento en Tora ab molta cavalleria, ect.

A 12 de dit mes fench la memorable jornada de la presa de Joan Sabata als. Patau en la vall de Cellers per los Exms. ducs ab 24 bandolers de la companyia y foren sentenciats en Tora y entre ells Bernat Corbeto de Verdu lo qual dexa 7 ll. li devie Malgar del castell de Valencia y man sen a pogut cobrar res.»

Per la copia,

XAVIER BOSCH, *Pbre.*

(Arxiu parroquial de Torà, bisbat de Solsona.)

REVISTA

Llibres

TRADUCCIONS, per Narcís Oller.
(Acabament)

«La mort de Balzac» es un altre article de Víctor Hugo traduït per l'Oller. *Vox populi* no pot sustreures, al parlar de Balzac, a la profunda admiració qu'ha sentit sempre pel *pare* de la novel·la contemporània. *Vox populi* ja no es *Vox populi* al parlar de Balzac, car passa a ésser el senyor particular qu'usa aquest pseudònim. Callèm, donchs, y diguèm tansols que les pàgines de Víctor Hugo dedicades a la mort d'aquell gran home són palesa demostració del gran talent artístich de qui les escrigué, que'ns fa veure l'interior de la casa del home admirat y'ns evoca'ls darrers anys de sa existencia, ab una vigoria y una simplicitat qu'encanten.

Tres treballs d'Eça de Queiroz clouen el volum: *La inauguració del canal de Suez*, *Guillèm II* y *Dolç miracle*.

L'eminent autor de *Els Mayas*, *La il·lustre casa de Ramirez*, *La Reliquia* y altres joyes literaries, tothom sab que desempenya càrrechs consulars en distintes poblacions del món. Així es com presencià la pinto-resca inauguració del canal de Suez, que magistralment descriu; com conegué a Guillèm II, de qui'n féu un retrat tan just, tan cert, que després la guerra europea ha vingut a donarli la rahó, y com va viatjar per Terra Santa, inspirantse segurament allí, per a escriure *La*

Reliquia y *El dolç miracle*, esplèndida y sobria narració, hont el poeta, el literat y l'home culte apareixen refosos. *Vox populi* no sab què dirne d'aquesta meravella, d'aquest conte model plè de poesia, en el que cada ratlla es una nota de color, un quadret de la època en que Jesús corria predicant per Galilea, y tot ell, una obra mestra, dolça y tendra, qu'arriba a l'ànima. *Vox populi* no més sab dirne que l'Oller mereix agraïment per haver incorporat a les lletres catalanes un treball com aquest.

Y ara qu'hem donat el cop d'ull qu'anunciavem sobre les obres traduïdes; ara que llegint *Traduccions* del Oller hem gaudit bon xich més qu'ab moltes altres obres qu'avuy se traduïxen y qu'ab prou feynes merexen l'honor d'ésser conegudes en les patries respectives de llurs autors; ara, parlèm de mestre Oller, del nostre novel·lista tan conegut y qu'avuy se'ns apareix, jove y vigorós en el volum que comentèm.

L'art de traduir no es pas cosa gens fàcil per a qui ho vol fer a consciencia com l'Oller. No obstant — el mestre — ha sabut vèncer totes les dificultats sense esforç aparent, ab l'eficacia d'un home en plenitud. Els contes traduïts estan *en català* y en un català depurat y literari, d'esquisit bon gust, però en cambi, a través d'aquell català y d'aquella prosa destrament manejada, no hi sentiú al Oller, sinó que hi trobèu al autor traduït. La sobrietat correctíssi-

ma de Flaubert, la vigoria de Loti, la densitat de Hugo y les pinzellades de Queiroz, l'Oller les copça y les transcriu, lo mateix que fa ab els mots. Es més: cada estil té'l séu ritme; donchs l'Oller ha fins transportat aquells ritmes.

Vox populi s'imagina'l penós treball, pacientíssima tasca que tal volta s'hagi imposat En Narcís Oller per a assolir son propòsit, y ho admira sincerament, declarant que tant, pels treballs que conté com per la traducció, el darrer volum de mestre Oller *es magistral*. Entre lo molt y bo qu'ha traduït l'Oller aquest volum sobrepassa, en quant a estil y a traducció, a n'aquells grandiosos *Poemets en prosa* de Tourguenef, y al *Llibre Trist*, traduccions de Tolstoi, que va donar al públich vint y tants anys enrrera.

VOX POPULI

Academia de Bones Lletres

Lo dia 12 d'aquest mes tingué lloch en la nostra Universitat

la sessió solemne d'aquesta Academia per rebre al reputat arquitecte En Bonaventura Bassegoda, qui llegí son discurs d'entrada donant noticia detallada de la vida y obres del escultor y pintor de retrats Lluís Vermell de gran anomenada a mitjans del sigle passat. Lo nou acadèmich explicà com per una sortosa casualitat havia pogut conèixer les memories íntimes del artista y nombrosos dibuxos y apuntacions, que li serviren principalment per escriure'l séu discurs, que fou escoltat ab gran interès y aplaudit llargament.

Li contestà N'Ernest Moliné y Brasés fent un delicat elogi del nou Acadèmich y una acabada pintura de l'època y del ambient en que's revelà'l Bassegoda escriptor y arquitecte.

Després dels aplaudiments que coronaren aquest discurs, lo President En Francesch Carreras y Candi saludà y donà la benvinguda al nou company y li imposà la medalla de l'Academia.

La nostra enhorabona.

BRANCA FLORIDA

Poesies de Joan M. Guasch

Enllestida la publicació d'aquest folletí, poden nostres lectors passar a canviar sos fulls en bon estat per l'exemplar cusit, pel mòdich import de trenta cèntims.

Se posa a la venda pel públich a ptes. 1'50

Se n'ha fet una curta edició de bibliòfil en paper de fil y en format diferent, a 5 ptes.

Imp. La Renaxensa. Barcelona.